

KIVIJÄRVEN KUNNAN JA KUNTAKONSERNIN SISÄISEN VALVONNAN JA RISKIENHALLINNAN PERUSTEET

Johdanto

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että Kivijärven kunnan strategiassa sekä vuosittaisissa talousarvioissa ja toimintasuunnitelmissa asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista. Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteiden tavoitteena on vahvistaa ja yhdenmukaistaa Kivijärven kuntakonsernin hyvää hallintoa ja johtamista.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on osa Kivijärven kunnan ja kuntakonsernin johtamis- ja hallintojärjestelmää, päätöksentekoa sekä strategista ja operatiivista toiminnan ja talouden suunnittelua ja seurantaa, poikkeamiin reagoivia ja suoriutumisen arviointia.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan lainsäädännöllinen perusta ja soveltamisala

Kuntalain 13 §:n mukaan valtuuston tulee päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteet koskevat kaikkia Kivijärven kuntakonsernin toimielimiä ja johtoa sekä kaikkea kuntakonsernin toimintaa, josta kunta vastaa omistuksen, ohjaus- ja valvontavastuun sekä muiden veloitteiden myötä.

Sisäisestä valvonnasta riskienhallinnasta on lisäksi voimassa, mitä Kivijärven kunnan hallintosäännössä, hallinnon, talouden ja valvonnan ohjeissa sekä muissa ohjeissa ja määräyksissä on sanottu. Kuntakonserniin kuuluvien tytäryhteisöjen on noudatettava Kivijärven kunnan konserniohjetta.

Kokonaisvaltainen riskienhallinta ja sisäinen valvonta osana johtamis- ja hallintojärjestelmää

Sisäistä valvontaa ja riskienhallintaa ei eriytetä muusta tavoitteiden saavuttamiseen tähtäävästä toiminnasta. Se on jatkuvaa ja kytkeytyy olennaisena osana kaikkeen toimintaan. Sisäinen valvonta toteutuu mm. selkeinä tehtävien, toimivallan ja vastuiden jakoina, valvonta- ja raportointivelvoitteina, tietojen ja tietojärjestelmien suojaamisena, omaisuuden turvaamisena ja sopimusten hallintana.

Sisäinen valvonta ja riskienhallinta on kokonaisvaltaista ja osa päivittäistä johtamista, ohjaamista ja työn toteuttamista. Sisäisen valvonnan tulee toteutua kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla. Riskienhallinnan tulee ulottua kaikkiin, sekä sisäisiin että ulkoisiin riskiluokkiin.

Toimiva sisäinen valvonta myös ehkäisee ja paljastaa väärinkäytöksiä. Väärinkäytöksinä pidetään erilaisia epärehellisiä, epäeettisiä tai kuntakonsernin ohjeita rikkovia taikka lainvastaisia tekoja. Johdon velvollisuutena on toteuttaa kuntakonsernissa sisäistä valvontaa väärinkäytösten ehkäisemiseksi ja havaitsemiseksi sekä puuttua havaittuihin väärinkäytöksiin.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoite

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tavoitteena on varmistaa, että kunnalle ja kuntakonsernille asetetut tavoitteet saavutetaan ja että toiminta on tuloksellista.

Sisäinen valvonta on osa kunnan johtamisjärjestelmää sekä kunnan johdon ja hallinnon työväline, jonka avulla arvioidaan asetettujen tavoitteiden toteutumista, toimintaprosesseja ja riskejä. Valvonnan tarkoituksena on edistää organisaation tehokasta johtamista, riskien hallintaa, toiminnan kehittämistä ja tuloksellisuuden arviointia.

Sisäisellä valvonnalla tarkoitetaan yleisesti kaikkia niitä kunnan ja kuntakonsernin toiminta- ja menettelytapoja, joilla tilivelvolliset ja muut esimiehet pyrkivät varmistamaan, että

- kunnan toiminta on taloudellista ja tuloksellista
- päätösten perusteena oleva tieto on riittävää ja luotettavaa
- lain säännöksiä, viranomaisohjeita ja toimielinten päätöksiä noudatetaan ja
- omaisuus ja resurssit turvataan

Sisäinen valvonta jakaantuu sisäiseen tarkkailuun, sisäiseen tarkastukseen ja seurantaan. Sisäinen tarkkailu on jatkuvaa toimintaan liittyvien työvaiheiden tai erillisten toimenpiteiden ja varojen käytön valvontaa. Sisäinen tarkastus on aktiivista, systemaattista ja julkista toimintaa, jota suoritetaan toimivan johdon johdolla ja alaisuudessa. Seuranta on luottamushenkilöille kuuluva osa sisäistä valvontaa.

Sisäisen valvonnan ohella kunnan ja kuntakonsernin valvontajärjestelmään kuuluu toimielimistä ja johtohenkilöistä riippumaton ulkoinen valvonta. Ulkoisesta valvonnasta vastaavat tarkastuslautakunta ja tilintarkastaja. Tilintarkastajan tehtävänä on kuntalain 73 §:n 1 momentin 4-kohdan mukaan tarkistaa, onko kunnan ja kuntakonsernin sisäinen valvonta ja riskienhallinta sekä konsernivalvonta järjestetty asianmukaisesti.

Riskienhallinta

Riskienhallinta on osa sisäistä valvontaa. Riskienhallinnan taustana on kunnan strategia ja siitä johdetut valtuustokauden sekä vuosittaiset toiminnalliset ja taloudelliset tavoitteet. Mikä tahansa tekijä, joka vaarantaa tavoitteiden saavuttamisen on riski. Riskienhallinnalla tarkoitetaan järjestelmällisiä menettelytapoja, joiden avulla

- tunnistetaan ja kuvataan kunnan ja kuntakonsernin toimintaan liittyviä riskejä
- arvioidaan riskien merkittävyyttä ja toteutumisen todennäköisyyttä sekä
- määritellään toimintatavat riskien hallitsemiseksi, valvomiseksi ja raportoimiseksi.

Näillä toimilla pyritään varmistamaan, että kuntakonsernin johdolla ja keskeisillä toimijoilla on ajantasainen tieto merkittävistä riskeistä, suunnitelmat riskien hallitsemiseksi sekä riittävät menetelmät mahdollisten vahinkojen hoitamiseksi.

Riskienhallinnan tulee kohdistua koko kuntakonserniin sekä ulkoistettuihin palveluihin. Riskienhallinnan tilaa ja tuloksellisuutta seurataan talousarviovuoden aikana ja sen tuloksellisuudesta raportoidaan tilinpäätöksen yhteydessä.

Kuntakonsernin riskit jaotellaan neljään pääryhmään, jotka ovat strategiset, taloudelliset ja toiminnalliset riskit sekä vahinkoriskit. Kaikkiin näihin ryhmiin voi kuulua sisäisiä tai ulkoisia riskejä. Riskienhallintaa toteutetaan talousarvion ja merkittävien päätösten valmistelun yhteydessä.

Kunnanhallituksen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen tulee talousarvion laadinnan yhteydessä analysoida toimintaympäristön muutoksia, tunnistaa tavoitteita uhkaavia riskejä, arvioida niiden vaikutuksia ja toteutumisen todennäköisyyttä, dokumentoida näin toteutettu riskiarviointi sekä laatia tarvittavat

suunnitelmat ja toimenpiteet riskien hallitsemiseksi. Kunnanhallitus kokoaa näiden perusteella koko kuntakonsernia koskevan riskianalyysin ja menettelytavat merkittävimpien riskien hallitsemiseksi.

Sisäinen tarkastus

Sisäinen tarkastus tukee organisaatiota sen tavoitteiden saavuttamisessa ja arvioinnissa tarjoamalla objektiivisen, riippumattoman ja järjestelmällisen lähestymistavan organisaation riskienhallinta-, valvonta-, johtamis- ja hallintoprosessien tuloksellisuuden arviointiin ja kehittämiseen. Sisäinen tarkastus on riippumatonta ja objektiivista arviointia- ja varmistus- sekä konsultointitoimintaa.

Sisäisen tarkastuksen käytännön toteutuksesta ja toimenpiteistä on tarkemmin määrätty Kivijärven kunnan hallinnon, talouden ja valvonnan ohjeissa.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan tehtävät ja vastuut

Valtuusto päättää kunnan ja kuntakonsernin sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan perusteista ja edellyttää, että kuntakonsernin kaikissa toiminnoissa ja kaikilla organisaation tasoilla on riittävä sisäinen valvonta ja riskienhallinta.

Kunnanhallitus ja kunnanjohtaja vastaavat kuntakonsernin ohjauksesta ja konsernivalvonnan järjestämisestä.

Kunnanhallituksella on vastuu sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan ohjeistamisesta ja asianmukaisesta järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta ja tuloksellisuudesta.

Kunnanhallituksen alaiset toimielimet vastaavat omien toimialojensa sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä, toimeenpanon valvonnasta, tuloksellisuudesta sekä niistä raportoinnista kunnanhallituksen antamien ohjeiden mukaisesti.

Johtavat viranhaltijat ja esimiehet vastaavat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta vastuualueillaan. He raportoivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta valvonnasta vastuussa olevalle toimielimelle.

Konserniyhteisöjen hallitukset ja toimitusjohtajat vastaavat niiden sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta. Konserniyhteisöt raportoivat sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja tuloksellisuudesta sekä merkittävien riskien hallinnasta kunnanhallitukselle.

Sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan arviointi ja raportointi

Kuntalain 69 §:n mukaan kunnan tilinpäätökseen kuuluvan toimintakertomuksen tulee sisältää tiedot sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja keskeisistä johtopäätöksistä.

Kunnanhallitus antaa tilinpäätökseen liittyvässä toimintakertomuksessa arvion merkittävimmistä riskeistä ja epävarmuustekijöistä, sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä ja toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi sekä konsernivalvonnasta. Hallituksen selonteko perustuu sen alaisten toimielinten ja konserniyhteisöjen laatimiin selontekoihin. Hallituksen alaisten toimielinten tulee toimintakertomuksen laatimisen yhteydessä käsitellä oman toimialan selonteko merkittävimmistä riskeistä ja sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan järjestämisestä sekä toimenpiteistä havaittujen puutteiden korjaamiseksi. Selontekojen tulee perustua dokumentoituun aineistoon.

Toimielimet ja konserniyhteisöt raportoivat tilikauden aikana merkittävistä riskeistään ja riskien hallinnan kehittämisestä osana toiminnan ja talouden seuranta ja raportointia.

Mikäli tilikaudella havaitaan merkittäviä riskejä, tulee kunnanhallituksen alaisten toimielinten ja viranhaltijoiden sekä konserniyhteisöjen raportoida niistä ja niiden hallintakeinoista välittömästi kunnanhallitukselle. Kunnanhallituksen tulee raportoinnin perusteella ryhtyä tarvittaviin toimenpiteisiin.

Tilivelvollisuus

Kuntalain 75 §:n mukaan tilintarkastuskertomuksessa annetaan mm. lausunto sisäisen valvonnan ja riskienhallinnan sekä konsernivalvonnan asianmukaisesta järjestämisestä osana asianmukaista hallintoa sekä esitys vastuuvapauden myöntämisestä sekä mahdollisesta tilivelvolliseen kohdistuvasta muistutuksesta.

Tilivelvollisella on henkilökohtainen vastuu riskienhallinnan ja sisäisen valvonnan järjestämisestä ja niiden jatkuvasta ylläpidosta vastuualueellaan. Tilivelvollisuus merkitsee sitä, että tilivelvollisen toiminta tulee valtuuston arvioitavaksi, häneen voidaan kohdistaa tilintarkastuskertomuksessa muistutus ja häneltä voidaan evätä vastuuvapaus sekä omasta että alaisensa tekemisestä tai tekemättä jättämisestä, puuttuminen ei vapauta esimiestä alaistensa toiminnan valvontavastuusta.

Kuntalain tarkoittamat tilivelvolliset määritellään vuosittain talousarvion täytäntöönpano-ohjeissa.

Hyväksytty Kivijärven kunnanvaltuustossa 26.1.2015 § 5